Wat speelt er in het landelijk gebied?
In het buitengebied van de gemeente Bergen is van alles gaande. Sommige projecten zijn in de planvormingsfase, van andere projecten is de uitvoering gestart, of inmiddels afgerond. Wethouder Hietbrink heeft bij de vaststelling van het bestemmingsplan Landelijk Gebied Zuid de toezegging gedaan met een overzicht te komen van zaken die spelen in het landelijk gebied. In onderstaand overzicht is hiervan een opsomming weergegeven.

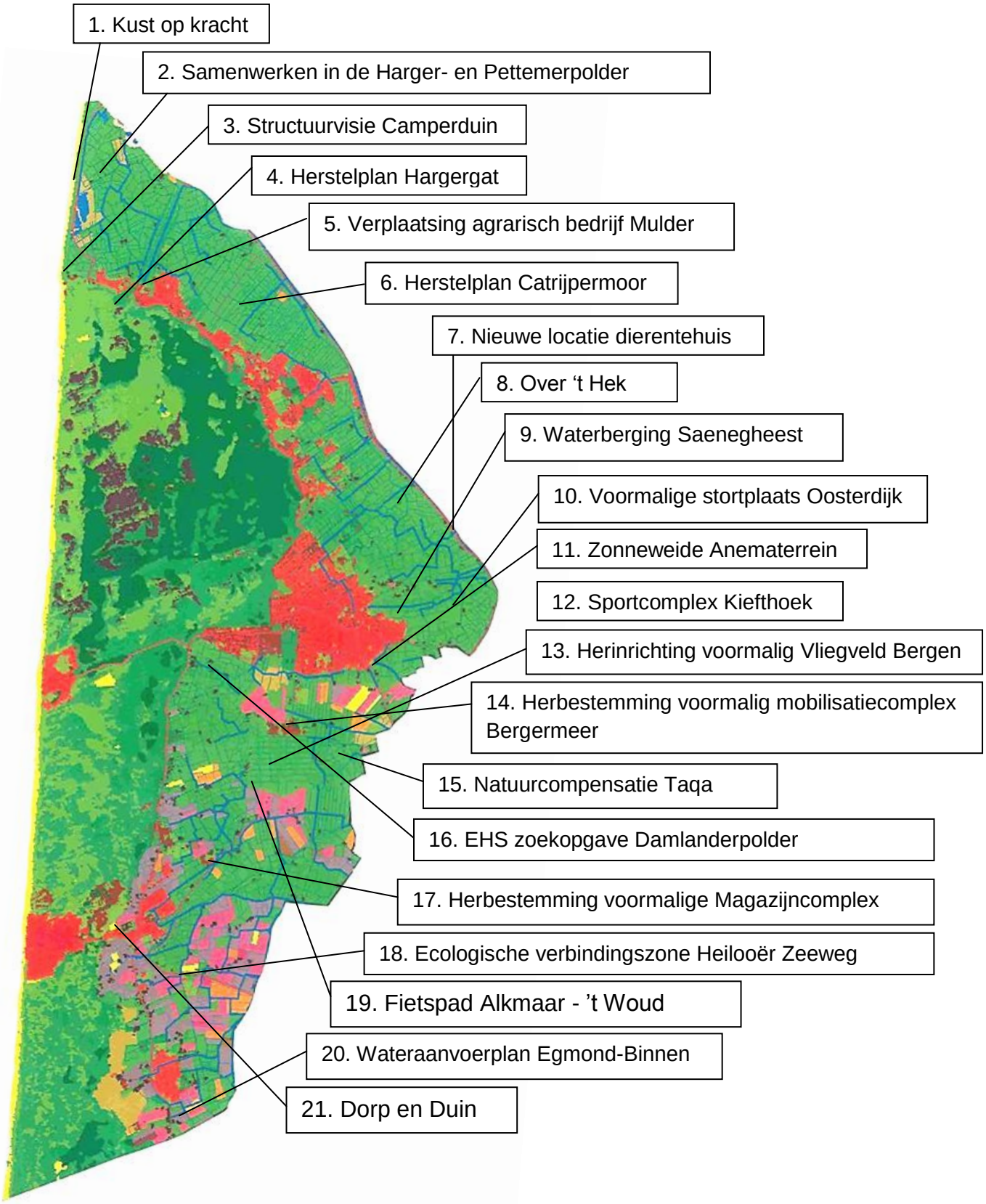

Noordelijk deel

1. Kust op kracht

De Hondsbossche- en Pettemer Zeewering voldoen niet meer aan de veiligheidseisen. De dijk wordt daarom met zand versterkt tot een nieuwe, stevige en robuuste kust van duinen en strand is ontstaan. Zo is de kust voor de komende 50 jaar veilig. Het versterken van de zeewering biedt een kans om tegelijkertijd te investeren in de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. De gemeenten Bergen en Schagen, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en de provincie Noord-Holland hebben daarvoor een programma opgesteld met zo'n 25 projecten als de aanleg van natuur en nieuwe fiets- en wandelroutes. Hiermee ontstaan meer recreatiemogelijkheden en nieuwe kansen voor ondernemers.

2. Samenwerking in Harger- en Pettemerpolder

De Harger- en Pettemerpolder zijn door de provincie grotendeels aangewezen als ecologische hoofdstructuur. In het poldergebied is een overgang van brak naar zoet water te vinden met daarbij karakteristieke flora en fauna. Een deel van de polder is in beheer bij Natuurmonumenten. De provincie heeft de agrarische natuurvereniging Water, Land & Dijken opdracht gegeven om een integraal beheerplan voor de Harger- en Pettemerpolder te ontwikkelen in samenwerking met betrokken. Dat zijn de agrarische ondernemers in deze polders, Natuurmonumenten, gemeente Bergen (NH), Hoogheemraadschap HHNK en de provincie. Het kernelement van het integrale beheerplan wordt een regeling voor betere samenwerking met agrarische ondernemers en Natuurmonumenten. Doel is de instandhouding van de polder. Het plan is de eerste helft van 2014 gereed.

3. Structuurvisie Camperduin

In de structuurvisie voor Camperduin bij zee wordt aangegeven wat de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling is voor de toeristenplaats. Het gaat om het gebied vanaf de rotonde naar het strand en en het gebied op de kop van de Heereweg. In de uitwerking van de visie wordt ingezoomd op de toegang tot het strand. De rotonde op de kop wordt aangepast met veilige routes voor wandelaar, fiets, auto en bus. De huidige fietsenstalling wordt verplaatst en aangepast en er komen informatieborden met fietsroutes. Ook komen er oplaadpunten voor elektrische fietsen en mogelijk bewaking. Bij paviljoen 'Struin' komt bovenop de dijk een uitzichtbalkon en lager in de duinen komen zitelementen met zicht op zee. De reddingsbrigade krijgt een nieuwe, centrale plek. Verder komt er een overnachtingplaats voor campers langs de dijk. Ook wordt de mogelijkheid van een kustbelevingscentrum bezien.

4. Herstelplan Hargergat

In de noordelijke binnenduinrand van Schoorl ligt het Hargergat, een dal dat ontstond door zandwinning. De Hargervaart ontspringt er in de flank van de Schoorlse Duinen als twee duinrellen die al gauw samenvloeien tot één stroom. De natuur in het bovenstroomse deel is van een uiterst zeldzaam type. Helaas verkeert het in een ongunstige staat. Sinds de jaren vijftig zijn de graslanden in het Hargergat begraasd en sinds 2011 wordt het terrein onderhouden door omwonenden in samenwerking met Staatsbosbeheer. Echter, in de waterhuishouding zijn meer ingrijpende aanpassingen nodig om de zo bijzondere natuur duurzaam te herstellen. Daarom zijn maatregelen genomen om de toestroming van voedingsstoffen uit het grasland naar het water te verminderen. Bestaande greppels zijn ruimer gemaakt,

het slib uit de waterloop is verwijderd en te diepe plekken zijn opgehoogd met lokaal, schoon duinzand. Om de kwelwaterstroom tot in de wortels van de graslanden te laten doordringen is in het bovenstroomse deel, tegen de duinen aan, het waterpeil verhoogd.

5. Verplaatsing agrarisch bedrijf Mulder
Het agrarisch bedrijf van de familie Mulder ligt dicht tegen de bebouwing van Groet. Hierdoor is uitbreiding van het bedrijf niet mogelijk. Door het bedrijf te verplaatsen naar de Groeterpolder ontstaan kansen voor uitbreiding. Op de locatie die achterblijft kunnen enkele woningen worden gebouwd.

6. Herstelplan Catrijpermoor
Het natuurgebied Catrijpermoor ligt tussen Schoorl en Groet, nabij het dorpje Catrijp. De Catrijpermoor ligt in het overgangsgebied van duin naar polder, ook wel 'duinzoom' genoemd. In deze zone liggen grote kansen voor natuurontwikkeling. Vanuit het duingebied komt helder en schoon kwelwater aan de oppervlakte, dat via duinrellen afstroomt naar het achterland. Kenmerkend is ook de afwisseling van bodemsoorten als zand, klei en veen. Bijzonder in deze regio zijn de z.g. 'moren', waarvan de Catrijpermoor en Groetermoor binnen het plangebied liggen. Het zijn waterlopen, deels met een natuurlijke oorsprong, die als functie hadden het overtollige kwelwater snel en geconcentreerd af te voeren naar de 'boezem'.

De eerste fase van de inrichting, met een oppervlakte van 27 ha vond rond 2003 plaats. Inmiddels is circa 46 ha extra areaal verworven, dat de tweede fase Catrijpermoor vormt. In dit deel gaan inrichtingsmaatregelen plaatsvinden om de ecologische en landschappelijke kwaliteit van het gebied te verbeteren. Het gaat om een optimalere inrichting van duinrelsystemen; het instellen van een natuurlijker en plaatselijk hoger waterpeil; het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en uitgraven van een gedempt deel van de Groetermoor. Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer Regio West.

Midden

7. Nieuwe locatie dierentehuis
Het Dierentehuis Alkmaar is in 1962 opgericht en functioneert als regionaal opvangcentrum voor voornamelijk honden en katten. In de regio Alkmaar voert het Dierentehuis de opvangplicht uit voor de gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Graft-De Rijp, Heerhugowaard, Heiloo, Langedijk en Schermer. Het asiel is inmiddels sterk verouderd en voldoet niet meer aan de wettelijke vereisten. Bovendien geeft de huidige locatie overlast in de omgeving. De Dierenbescherming heeft aan de Kanaaldijk een locatie gekocht om een nieuw dierentehuis te realiseren. Omdat het dierentehuis een regionale functie heeft, is eerst draagvlak nodig onder de deelnemende gemeenten voordat de nieuwbouwplannen van de dierenbescherming doorgang vinden.

8. Over ’t Hek
In de Oudburgerpolder, tussen Bergen en Schoorl, is circa twintig hectare land door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier geschikt gemaakt om als zogenoemde droge waterberging te dienen. Het land is verlaagd en in tijden van extreme regenval loopt de waterberging onder water. Het grootste gedeelte van de

tijd staat het terrein droog en kan het als weiland gebruikt worden. De aanleiding voor de waterberging komt voort uit de klimaatverandering. In toenemende mate krijgen we te maken met extreme regenbuien. Daar komt bij dat in Noord-Holland steeds meer oppervlak wordt bebouwd. Op de plaatsen waar vroeger regenwater rustig door de bodem kon worden opgenomen, stroomt het nu in één keer de sloot in. Sloten en gemalen kunnen het water niet snel genoeg verwerken, met wateroverlast en waterschade tot gevolg. De droge waterberging in de Oudburgerpolder is in gebruik bij biologisch-dynamisch zorgbedrijf de Noorderhoeve, dat aan de rand van het terrein een nieuwe boerderij heeft gebouwd.

9. Waterberging Saenegheest
In de Zuurvenspolder wordt door het Hoogheemraadschap een waterbergingslocatie ingericht. Het gaat om een zogenoemde droge waterberging, waar alleen in zeer natte perioden water staat. Het doel van de aanleg is meerledig. Een gebied van circa veertien hectare wordt geschikt gemaakt voor de opvang van zo'n 10.000 m3 water. Tevens wordt twintig hectare vochtig hooiland gerealiseerd als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Verder komt er één tot twee kilometer natuurvriendelijke oever. En ten slotte wordt door de Zuurvenspolder een wandelpad aangelegd. Naar verwachting zal de waterberging eens in de vijf jaar worden gebruikt.

10. Voormalige stortplaats Oosterdijk
Aan de Oosterdijk ligt een voormalige gemeentelijke stortplaats. Omdat de afdeklaag onvoldoende dikte heeft wordt hier de komende jaren extra grond opgebracht.

11. Zonneweide Anematerrein
Aan de Bergerweg richt energie coöperatie Bergen Energie een zonneweide in op het voormalige "Anema" terrein en achterliggende weidegronden. Een zonneweide is een stuk land waarop zonnepanelen staan opgesteld die doorgaans door beplanting aan het zicht worden onttrokken. Door de ligging direct aan de ingang van de kern Bergen heeft Bergen Energie dit als een voorbeeldproject aangewezen. Daarmee is een fraaie inpassing in de omgeving belangrijker dan een zo efficiënt mogelijke invulling van de grond met panelen. Veel aandacht wordt besteed aan opzet, aankleding, beplanting en uitstraling van het project.

12. Sportcomplex Kiefthoek
De Kiefthoek vormt de toekomstige locatie voor de gewenste fusie tussen sportverenigingen B.S.V. Bergen en v.v. Berdos., Het samenvoegen van de beide voetbalverenigingen heeft als gevolg dat de nieuwe gefuseerde sportclub gehuisvest zal worden op het bestaande en te vernieuwen sportcomplex de Kiefthoek aan de Groeneweg. De achterblijvende locatie aan de Oudburgherweg kan daardoor een andere bestemming krijgen.

13. Herinrichting voormalig Vliegveld Bergen
Het voormalig Vliegveld Bergen wordt ingericht om water te bergen bij extreme regenval. Hiervoor hebben de provincie en het hoogheemraadschap samen met de gemeente Bergen en Natuurmonumenten een inrichtingsplan opgesteld. De waterberging is nodig om wateroverlast in de omgeving bij extreme regenval te voorkomen. De berging zal waarschijnlijk niet vaker dan eens in de vijf jaar nodig zijn, de rest van de tijd staat de het droog en maakt het onderdeel uit van het

natuurgebied. Door de aanleg van een ringsloot met natuurvriendelijke oevers en het verschralen van de grond, ontstaat een bloemrijk grasgebied. Hier profiteren orchideeën en allerlei bijzondere planten van, maar ook bijvoorbeeld grutto's en tureluurs. Zo wordt het Noord-Hollandse natuurnetwerk langs de duinen versterkt. Het gebied wordt niet ingrijpend veranderd, het landschap blijft open en de historische restanten van het vliegveld blijven zichtbaar. Bezoekers kunnen hier van genieten want het gebied wordt voor fietsers en wandelaars beter toegankelijk gemaakt.

14. Herbestemming voormalig mobilisatiecomplex Bergermeer (MOB)
Het voormalig mobilisatiecomplex in de Bergermeer is enkel jaren geleden door defensie afgestoten. De gemeente en provincie hebben randvoorwaarden opgesteld voor de herontwikkeling van het complex. De Dienst Landelijk Gebied heeft de zestien hectare grond verkocht aan de Stichting Ecodorp die er een woonwerkgemeenschap voor tachtig inwoners wil realiseren. Het is de bedoeling dat de benodigde energie ter plekke duurzaam wordt opgewekt en voedsel zelf wordt verbouwd. Het moet het eerste ecodorp van Nederland worden.

15. Natuurcompensatie Taqa
Taqa heeft de verplichting om Naast het tijdelijke compensatiegebied wil TAQA 30 hectare grond permanent inrichten en beheren als nieuw natuurgebied voor weidevogels.

16. EHS zoekopgave Damlanderpolder
In het kader van het Programma Groen van de provincie vindt een studie plaats naar realisatie van ca. 15 ha natuur in de binnenduindrand van de Egmonden. Het gaat hierbij om het uitwerken van de zoekgebieden ten noorden van Egmond aan de Hoef (rond Karmel) en ten zuiden van Egmond-Binnen (Mooijeveld) met als resultaat mogelijke voorstellen voor concrete begrenzingen als ecologische hoofdstructuur en voorstellen voor de realisatie van de al begrensde percelen (aankoop, grondruil, inrichting en beheer) in het gebied.

Zuid

17. Herbestemming voormalige Magazijncomplex
Het voormalig militaire Magazijncomplex (MAG-complex) aan de Hoeverweg/Krommedijk in Egmond is aangewezen voor bedrijfsvestiging. Twee lokale bedrijven, een aannemersbedrijf uit Bergen en een staalconstructiebedrijf uit Egmond-Binnen, willen zich daar vestigen. Beide bedrijven staan nu in de dorpskernen en lopen daardoor tegen beperkingen aan. De vrijkomende bedrijventerreinen in de woonomgeving kunnen gebruikt worden voor woningbouw. Vestiging van de bedrijven op het defensieterrein lost drie problemen op: het defensiecomplex krijgt een passende herbestemming, de bedrijfsvoering van de twee lokale bedrijven komt niet in het gedrang en het woonklimaat op de plaats van de huidige bedrijventerreinen wordt sterk verbeterd.

18. Ecologische verbindingszone Heilooër Zeeweg
Het project Heilooer Zeeweg behelst de verbreding van groenzone langs de Heilooer Zeeweg als ecologische verbinding tussen de duinen en de groene rand van Heiloo. Het is een project uit de voormalige landinrichting BES. Naast natuurontwikkeling worden wandel- en ruiterroutes geoptimaliseerd.

19. Fietspad Alkmaar - ’t Woud
Tussen de Westrand van Alkmaar en de binnenduinrand is een nieuw fietspad gepland: het fietspad Alkmaar - ’t Woud. Het fietspad is een welkome aanvulling op het recreatieve netwerk. De ruimtelijke impact is beperkt mede omdat voor een deel gebruik wordt gemaakt van al bestaande paden en omdat het fietspad vlak langs bestaande waterlopen en kades komt te liggen. Zo blijft de openheid behouden.

20. Wateraanvoerplan Egmond-Binnen
In het bollengebied ten zuiden van Egmond-Binnen is een wateraanvoerplan uitgevoerd in navolging van een zelfde plan bij de Tijdverdrijfslaan. Om de tuinders te voorzien van voldoende water is gekozen voor wateraanvoer vanuit de boezem in combinatie met een ondergronds gesloten leidingsysteem. Hierdoor hoeft niet langer grondwater in de binnenduinrand opgepompt te worden. Het waterpeil in de duinen ondervindt nu minder effect en het grondwater in de kwetsbare binnenduinrand wordt beter beschermd.

21. Dorp en Duin
Tijdens de openbare raadsvergadering van 7 november 2013 heeft de gemeenteraad van Bergen een aantal besluiten genomen over sporten, wonen en natuur in de Egmonden. Daarbij gaat het om de sporthal, sportvelden, een natte voorziening en woningbouw op verschillende locaties. De raad heeft toestemming gegeven om budget vrij te maken zodat de plannen verder kunnen worden uitgewerkt.

Na een uitgebreid onderzoek naar verschillende modellen heeft de gemeenteraad gekozen voor het model ‘sporten aan de Sportlaan’. Daarbij speelt een belangrijke rol dat dit model het minst ingrijpend is voor het landschap en er tegelijkertijd ruimte ontstaat voor nieuwe woningen met een mooie overgang naar de natuur. Omdat de grond aan de Sportlaan al in eigendom van de gemeente is, hoeft zij bovendien geen grond aan te kopen. De raad heeft ook ingestemd met de bouw van een nieuwe sporthal op het nieuwe sportcomplex aan de Sportlaan, ter plaatse van jongerencentrum De Wal. Het jongerencentrum krijgt een eigen ruimte in de nieuwe sporthal met een eigen entree. De sporthal dient tevens als accommodatie voor de voetbalclub(s) en eventuele welzijnsvoorzieningen. In totaal gaat het hierbij om een investering van circa 5,4 miljoen euro.

In de structuurvisie Dorp en Duin legt de gemeente vast welke ontwikkelingen haar voor ogen staan in het desbetreffende gebied. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het opnemen van ruimtelijke criteria voor de geplande woningbouw, de uitstraling van de Herenweg, de keuze voor wel of geen brede school, en de visie op cultureel erfgoed zoals het Slotkwartier. In de structuurvisie wordt duidelijk wat de samenhang is tussen al deze aspecten. Om optimaal te kunnen aansluiten bij de wensen en verwachtingen van de betrokkenen, zal de gemeente hen ook vragen mee te denken en input te leveren.

Algemeen

22. Landschapsontwikkelingsplan

In 2011 is door de gemeente een landschapsontwikkelingsplan (LOP) opgesteld. Dat plan wordt bij nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied als toetsingskader gebruikt. Verder zijn concrete projecten benoemd met als doel bestaande landschappelijke waarden in stand te houden, te verbeteren of beter zichtbaar te maken. Als plangebied is het buitengebied van Bergen aangewezen.
Thema's die in het landschapsontwikkelingsplan aan de orde komen zijn:

- Het tegengaan van verrommeling en instandhouding van landschapselementen (de bouwstenen die samen structuur geven aan het landschap),
- Ontwikkelingen binnen de agrarische sector zoals schaalvergroting en aanpassing van agrarische bebouwing. Het plan geeft antwoord op de vraag hoe deze ontwikkelingen het beste worden ingepast in het landschap.
- De landschappelijke afronding dorpskernen oftewel: hoe sluiten de kernen mooi aan op het landelijk gebied?

23. Streekfonds

De gemeente Bergen heeft, samen met Landschap Noord-Holland en de Rabobank het initiatief genomen tot een Streekfonds voor Noord-Kennemerland. Het Streekfonds Noord-Kennemerland heeft als doel het verwerven van financiële middelen voor projecten die een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud en de ontwikkeling van natuur, landschap en cultuurhistorie die kenmerkend is voor de streek.
Het werkt als volgt. Bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden sparen tegen aantrekkelijke voorwaarden op de zogenoemde streekrekening. Het bijzondere is, dat de bank een bedrag van de uitgekeerde rente doneert aan het streekfonds. Dit is een mooie invulling van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

24. Waterplan

De gemeenten Bergen, Castricum en Heiloo hebben samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier gewerkt aan een Regionaal Waterplan. Het waterplan vormt een kapstok voor de verschillende onderdelen van het waterbeleid. Deze onderdelen zijn verbetering van waterkwaliteit, voorkomen van wateroverlast, waterveiligheid, ruimte maken voor water, verbeteren van de waterkwaliteit, beheer van afvalwater (riolering), grondwater en hemelwater. Waterprojecten worden in het plan zoveel mogelijk gecombineerd met natuur en recreatie. Belangrijke onderdelen uit het waterplan zijn het aansluiten bij de identiteit van het landschap en het meer zichtbaar maken van water. De beleving van water wordt daarmee vergroot.

25. Duinrellen

Een van de projecten uit het in 2011 vastgestelde Landschapsontwikkelingsplan betreft het project 'Stimuleren van herstel en beheer duinrellen door particulieren'. De planvormingfase is in 2013 afgerond. Deze heeft geresulteerd in een advies voor herstel van een aantal duinrelsystemen.
Uit het onderzoek dat is uitgevoerd door Landschap Noord-Holland en ecologisch adviesbureau Ten Haaf en Bakker blijkt dat er kansrijke mogelijkheden liggen om de

ecologische waarde van de duinrellen te verbeteren. Voor vijf duinrelsystemen is uitgewerkt welke maatregelen hiervoor nodig zijn en wat de kosten zijn. De maatregelen bestaan onder andere uit het aanpassen van oevers, verhogen van de waterbodem, opnieuw profileren van greppels, verwijderen van stuwtjes. Verder zijn eigenaren benaderd en geïnformeerd over het project. Gebleken is dat er onder particuliere duinreleigenaren enthousiasme is om samen met de gemeente de duinrellen te optimaliseren. In 2014 worden de eerste projecten uitgevoerd.

26. Versterken kanoroutenetwerk

Een van de projecten uit het landschapsontwikkelingsplan betreft het verbeteren en versterken van de mogelijkheden voor kanorecreatie in de gemeente Bergen, waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij bestaande routes, zodat een regionaal netwerk ontstaat. Grontmij heeft in een studie de kansen en knelpunten verkend. Om het kanoroutenetwerk te verbeteren zijn op veel plaatsen maatregelen nodig. Naast bebording moet gedacht worden aan het aanbrengen van kanovoorzieningen, zoals kanosteigers, plankieren, vlonders en/of trekstangen. Ook kan bij rustplaatsen worden gedacht aan het plaatsen van een bankje of picknicktafel. Op enkele locaties zijn meer ingrijpende maatregelen nodig om een kanoroute te optimaliseren, zoals het doorvaarbaar maken van een duiker.

27. Maïsteelt

Voor verschillende veehouders is maïs een belangrijk voedergewas. Maïs kan ook gevolgen hebben voor het landschap,de vogelstand en verkeersveiligheid. In het Maïsberaad overleggen agrariërs en natuur/landschapbeschermers over een regeling om maïs te reguleren. Er heeft een brede verkenning naar de betekenis van maïs en een onderzoek naar de verschillende effecten plaats gevonden. De partijen uit het maïsberaad zijn de partijen gestart met een achterbanraadpleging om daarna een gezamenlijk advies richting gemeente te formuleren.

28. Ruiterroutes

Een van de projecten uit het landschapsontwikkelingsplan betreft het optimaliseren van het ruiterroutenetwerk. In 2014 vindt hier een studie naar plaats.

29. Ervenconsulent

Het agrarische bedrijf verandert in hoog tempo en daarmee ook het uiterlijk van de erven. Grote moderne agrarische gebouwen worden aan het erf toegevoegd en bepalen van grote afstand het beeld. Daarnaast zijn er ontwikkelingen op particuliere erven zoals paardenbakken of minicampings. Door plaatsing van deze nieuwe elementen op het erf gaan regelmatig kernwaarden van het erf, zoals een bomenrij rond het erf of de traditionele indeling van het erf verloren.
Welstandszorg Noord-Holland (WZNH) en Landschap Noord-Holland (LNH) introduceren daarom de ervenconsulent in Noord-Holland. Door inzet van een ervenconsulent in de gemeente kan de landschappelijke kwaliteit van erven bij erftransformaties worden gewaarborgd. Het uitgangspunt is ‘Behoud door ontwikkeling’. Door landschappelijke inpassing bij nieuwe ontwikkelingen als voorwaarde te stellen, dragen economische investeringen in het landschap bij aan verhoging van de landschappelijke kwaliteit. De ervenconsulent biedt initiatiefnemers advies bij bouwplannen en veranderingen op het erf. Bijvoorbeeld bij schaalvergroting van agrarische erven of functieverandering van agrarische erven (van agrarische bestemming naar woonbestemming).

30. Aandacht voor erfbeplanting
Erven in het buitengebied zijn beeldbepalend voor het landschap. Streekeigen erven dragen bij aan de ruimtelijk kwaliteit en de herkenbaarheid van de omgeving. Eén van de projecten uit het landschapsontwikkelingsplan zijn workshops erfinrichting. Daarin wordt uitgelegd wat een streekeigen erf in Bergen, Schoorl en de Egmonden eigenlijk is. Op welke manier past een erf in het landschap? Welke inrichting is mogelijk en welke beplanting hoort daarbij? Tijdens de workshopavond leren de deelnemers wat de kenmerken van de verschillende typen erven zijn en gaat men aan de slag met het ontwerp van een eigen erf. Daarbij gebruik makend van de kennis die Landschap Noord-Holland op deed tijdens een ervenstudie. Tijdens een excursie bezoeken de deelnemers enkele inspirerende voorbeelderven.

31. Ruimte voor ruimte regeling
De Uitvoeringsregeling Ruimte voor Ruimte is gericht op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Dit gebeurt door bestemmingswijzigingen en sloop van storende of niet passende bebouwing in het landschap. Als tegenprestatie krijgt de aanvrager planologische medewerking voor nieuwbouw op een andere plek of op de saneringslocatie. Er zijn voorwaarden voor de omvang van de nieuwbouw, de vormgeving en inpassing. Sinds voorjaar 2011 zijn al enkele ruimte voor ruimte initiatieven aan de provincie voorgelegd.

32. Natuur- en milieueducatie
De gemeente maakt het voor schoolklassen mogelijk om activiteiten op het gebied van natuur- en milieueducatie te ondernemen. Hier wordt veel gebruik van gemaakt. Het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) verzorgt deze activiteiten. Sinds vorig jaar is het daarnaast mogelijk dat schoolklassen op bezoek gaan bij een boerderij om zo kennis te maken met het agrarische leven. Verder zijn er op drie locaties in de gemeente schooltuinen ontwikkeld, waar basisschoolleerlingen onder professionele begeleiding een seizoen lang een eigen groentetuintje onderhouden.